

עין משפט
נר מצוה

עַן אַ מִיּוֹ פִּיחַ מֵהַל שַׁמֵּת סֵלֶסֶף אַ עַן בַּ מִיּוֹ פִּיחַ מֵהַל שַׁמֵּת סֵלֶסֶף טו וְהַלֵּכָה יָחַטְשִׁיעַ יוֹדֵד סִמֵּן שַׁמֵּת סֵפֶף אַ גַּ אַ גַּ ד מִיּוֹ פִּיחַ מֵהַל שַׁמֵּת סֵלֶסֶף גַּ:

גליון הש"ס

מוסף תוספות

א. דאחאי כר' יוסי. דקסבר ראשיתו עריסותוכס' שכשפריש חלה שיעדין ישאר כדי עיסת מדבר. מוס' לעיל טו. ג. וביזן דחולב חיוב כנורגרת אי"כ המוציא חלב נמי ליחייב כנורגרת. מוס' האל"ש. ג. לעשות ממנו אוכל שיעורו כנורגרת. כואל אוכלים. מוס' האל"ש. וליפכיך מושבתו מהניא לחומצי. מיטצי"ל. ד. אי כדי גמזיה זוטרי. מוס' פסחים ט. ה. ולכך וכו'. שיעורו כנורגרת. מוס' פסחים ט. ה. ו[ואף על גב דלגמל לא הוי שיעורא בחיב האול וסתמא לפרה מהכי אשיעורא דפרה. מוס' פסחים ט. ה. כדי שימוגנו ויעמוד על רביעית הלוג. מוס' עירויקנט: דהיינוביצחומציה. רביעית חלוג. מוס' עירויקנט: דהיינוביצחומציה. רביעית של תורה אצבעים מוקה ארבעים סאה. מוס' האל"ש. א. ואותו כוס הוא קורא רביעית של תורה, ולעיל מוניה איירי בכוס של ברכה. מוס' האל"ש. י. הכא. מוס' האל"ש. א. בכוס זה. מוס' עירויקנט ט. ד. התם. מוס' האל"ש. טו. בבי כן סודר ומורה אינו חיוב. מוס' האל"ש. טו. והכל מודים שאין מברכים עליו עד שיתן לחובו מים שיהא מוג' ולא מוג'. מוס' האל"ש. ונתן. מוס' קצת מים בתחילת הברכה. מוס' עירויקנט ט. י. והיינו מים. מוס' עירויקנט ט. י. ו[לאפוקי שבר. מוס' עירויקנט ט. יט. ושיך חי בכוס כדאמר (ב"ק נ"ג) וגבי כלים. מוס' האל"ש. שבידיון זו היא מיתתו. מוס' עירויקנט ט. כ. שאינו מרוקס. מוס' האל"ש. דעל כרחין מת הוא מרחיבין עליה משום נבילה. מוס' האל"ש. כ. והאמר בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ה.) דר' כוסות שיעורו ברביעית וכוס של קידוש אחד מהם וכו' וא"כ חייב נפיק ידי קידוש כיון דבעי טעימה מלא לגמיה. מוס' יומא פ. כב. ונראה שהוא רוב רביעית (בפסחים) והוא דשותה רובא ודסא. מוס' פסחים ק.ו.

רב גסים גאון

פרק שמיני
המוציא
יין
אמר
רב
נחמן
אמר
רבה
בר
אבה
כוס
של
ברכה
צריך
שיהא
אף
רובע
רביעית
כדי

שימוגנו ויעמוד על רביעית. משתבח פירושה בפרק ערבי פסחים (דף ק"ח) אמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מציגת כוס יפה. ואוחבי' לשמואל מברייאת דקתני בה ד' כוסות הללו צורך שיהא בהן כדי רביעית. ופרקינן מאי כדי מציגת כוס יפה דאמר שמואל תנאי שיעורא. ואמרו עוד (דף ק"ח ט"ז) אמר רב יצחק קיסטא דמוריסא יהדות בטבריא היא הוות כמין דמקדשא ובה משערין רביעית של פסח, ומיכן את למד כוס של ברכה רביעית. במסכת נזירות בפרק ג' מינים אסורין (דף ל"ח.) אמר ר' אלעזר עשר רביעיות נקוט בר כהנא בדייה, ה' סומקאאת וד' חירותא, ה' סומקאאת גוייר ועושה פסח' שה'וירו למקדש' ומתאי' סימן. גויר, רביעית יין אלי לזויר. עושה פסח, דאמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צורך שיהא בהן כדי רביעית. שהורי, השותה רביעית יין אלי לזויר. במקדש, שהשותה רביעית יין ונכנס למקדש חייב. מתים, דתניא מניין לרביעית דם היוצאה משני מתים שהיה מטמאה באהל שנאמר (ויקרא כא) ועל כל נפשות מת לא יבא. וחמש חירותא, חל"ה גוייר מצוריע (שנפילי) (שנפילין) בשבית סימן. חלה, רביעית שמן לחלה. גויר, רביעית שמן לגויר. מצורע, רביעית (שמן לגויר מצורע.) (מינס למצורע.) ושנפסלו, דתני ושאר כל משקין טמאין פוסלין את הגויה לרביעית. שבת דתני ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית.

עו:

חמשת רבעים קמה ועוד גרסי' דפררי' צפ"ק (דף טו.)^א:
הדרן עלך בלל גדול

המוציא יין.
חלב בדי גמיעה.
הקשה רצינו אפרים דתניא

החולב והמחנץ והמגנן כנורגרת ואין חילוק בין מוציא לחולב דהא לקמן בפירקין^א אמרי' דהמעבד עור שיעורו כמוציא עור^ב ומיך ר"י דקסם חלב לגמיה דנפיש מגרוגרת והסם מיירי בחולב לגבינה דלחשוביה אכשציה^א וכן מוכח דכדי גמזיה נפיש מגרוגרת דצפ' בתרא דיומא^א (פ.) גבי שותה ציוה"כ ליכא דמחייב רביעית ואיכא למ"ד צכדי גמזיה וצעירוצין (דף פג:) משמע דתשע סעודות יש צבז ובפרק חלון (שס פ:) משמע שיש י"ח גרוגרות צמתי סעודות ואי כדי גמזיה פחות מגרוגרת א"כ הוו יותר מדאי חלוקים זה מזה ומיהו^א (ה) כנורגרת דהמלניע (לקמן נה.) איירי ציצע אפשר שבתחלה היה יותר מכדי גמזיה ולפי זה^א צריך לפרש דקסם חלב הוי לגבינה^א והא דמחייב הכא צכדי גמזיה היינו צמריש צהדיא לשמיה אכל אי קסם חלב הוי לאכול ולשמות ולא לגבינה אפי' היה מפרש צהדיא לגבינה היה חייב אכדי גמזיה דזוטרא הואיל וסתמו לכך כדאמרינן לעיל המוציא תנן כמלא פי פרה לגמל חייב דהא חזי לפרה^א וי"מ דכשחלב כבר צעין מיחייב צכדי גמזיה אכל חולב לא מיחייב אלא כנורגרת דאין אדם טורח לחלוץ בפחות מגרוגרת דכה"ג אמרי' לקמן (דף עט.) דאין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כור ומיהו אומר ר"י דלא דמי דהתם אין המים חשובין

מממת שראוי לגבל בהן את הטיט כמו הטיט שהוא מגובל כבר אכל הכא כשחולב להוציא מן הדד צכדי גמזיה יש לו להיות חשוב כמו זמקום אחרט:
בדי גמיעה. פי' הר"ר פור"ת מלא לוגמא ולא משמע כן במסכת יומא בפרק בתרא (דף ק.)^א:
צריך שיהא בו רובע רביעית. רביעית דהכל היינו רביעית הלוג^א דכפי' הקונט'^א ועוד יש לדקדק דהנהו רביעית דפרק ג' מינין (מ"ז לה.) הס רביעית הלוג מדפריך ומו ליכא והאיכא רביעית נוטלין לידים וצמסכת ידים (פי"א מ"א) משמע צהדיא דהוי^א רביעית הלוג ועוד דעברני פסחים (פסחים קט:) משמע דכוס הוי רביעית של תורה' ומתוך חשבון דמקוה משמע דהיינו רביעית הלוג^א והא דקאמרי התם קיסמא דמורייסא הות ציפירי והות כמין לוגא דמקדשא וזה משערין רביעית של פסח לאו צכולה משערין להיינו כל הלוג אלא כלומר ברובע של אותה מדה משערין רביעית של פסח:
בדי שימוגנו ויעמוד ע" רביעית. משמע^א דכוס של צרכה עטון מציגה וכן צפ' שלשה שאכלו (צרכות ג:) אר"י בר חנינא מודים חכמים לר"א צכוס של צרכה שאין מצרכין עליו עד שיתן לתוכו מים ומימה דצקוף פר' שלשה שאכלו (שס דף נ"א.) אמרו עשרה דברים נאמרו צכוס של צרכה דהנהו ושטיפה חי ומלא אלמא חי צעינן צרכה ור"ת מפרש דמי דקאמר^א היינו מוג' ולא מוג' דמיקרי חי כדאמר^א צפ' כן סודר (סנהדרין ע.)^א ועד שילכא מרטימר צשר וישנה יין חי ומוקי לה התם צמוצי ולא מוג'^א ובצרכת הארץ מוסיף מים עד שיהא מוג' כראוי כדאמר צפ' שלשה שאכלו (צרכות נ"א.) שמוסיף בצרכת הארץ^א ולא כמו שפירש שם צקונטרס שמוסיף יין בצרכת הארץ ובני נדבונא מפרשים דחי קאי אכוס שצריך שיהא שלם^א ואחי שפיר דכל אותן דברים דחשיב התם הוו כוליה צכוס ולא ציין^א וי"כה"ג צברק בתרא דמכות (דף טו.) ריסק ט' גמלים ואחד חי דהיינו שלם^א דאפי' מת חשיב צריה כדאמר צקוף פ' גיד הנשה (חולין דף קצ:)^א:
ויעמוד ע" רביעית. ואע"ג דאמרינן צעריני פסחים (דף קו.) דמקדש אס טעם מלא לוגמא יא^א וכלא לוגמא^א הוי טפי מרביעית כדמוכח צפ' בתרא דיומא (דף פ.) יש לומר דמלא לוגמא דהתם לאו דוקא אלא כדי שיסלקו ללד אחד ויראה כמלא לוגמא כדמפרש ציומא אהנהו דהתם^א ועוד יש לומר דדוקא מקדש:

אף אנן נמי תנינא. דכוס של צרכה עטון רביעית דמסתמא יין שיעורו לכשימוגנו ויעמוד על רביעית כמו שאר משקין דקתני סיפא דהוו צרביעית וקתני כדי מציגת כוס יפה משמע דכוס של צרכה לכשימוגו צעינן שיהא רביעית כמו צהואלא אכל הא דצעינן יין רובע רביעית לא שמעינן ממתני' אלא ממילא ידעינן דהא מציגה הויא על חד תלת והא דלא נקט צמתני' כדי מציגת רביעית מילמא אגב אורחיה קמ"ל דכוס של צרכה צרביעית ועוד משום דמהאי טעמא דחוי לכוס של צרכה חשיב ומיחייב צפחות מרביעית לפי שיכול להוסיף עליו מים ואשאר משקין לא מיחייב צפחות מרביעית אע"פ שיכול להוסיף עליהן

כלל גדול פרק שביעי שבת

הכא נמי חזי. ציחד:
לדוגמא. מי שיש לו למכור כוזה מכולן ונותן לפני חלונו להראות שיש לו למכור מכולן וימאח ליה שיהו ממוכרין יחד דלאידי דזוטרי כל חד וחד הרוח מפזרמו:
בתנאי' אונלים כו'. למאכל אדם:
ומלטריפין. כל אוכלי אדם זה עם זה:
הוץ מקליפיהן.

שאינן אוכל ואין משלימין השיעור:
ועוקלין. זנב הפרי דהוא עץ שנעלמא וסובן. קליפת חטין הנושרת מממת כתישה:
ומורסנן. הנשאר צנפה:
ר' כדאמרן חוץ מקליפין איין מלטריפין שמצטרפות אותן:
שמצטטלות עמהן. לאפוקי קליפה חיצוניה שהן גדלות צמוכה הנושרת בגזרין:
גב' צנופה. מעורבת צסובנה וצמוסרסנה הלכך לחס הארץ^א קרינן ציה ומיהו לעינן צבת מידי דחשיב צעינן וסתממייהו דהני לאו אוכל יניחו:
פולין דחסי. קליפתן מלטריפין:
כוזונין. לפי שהן שמורות:

הדרן עלך בלל גדול

המוציא יין.
חי:
כדי מוגיע
הכוס.
כשיעור שנותנין

יין חי למוך כוס להוסיף עליו מים כהלכתו ולמוגו אותו וצוקן ובגמרא מפרש צאזיה כוס משערו:
כמים. צבגי הסוסים והגמלים מממת המשאות דרזוי"ש צלע"ו והכי אמר בהמפקיד צבצב מצינע (דף לה.) דצב והדדיש למאי חזי לכתומא דגמלי. אכל צבותי פירשו תתית מכה שעל גב היד ושע"ג הרגל:
לשוף. כשפסף עלהממות צהן:
קילור. שטומנין על העינין לודי"א צלע"ו:
צרביעים. ציאה ומחצה רביעית הלוג:
שופנים. מים סרוחים וצגמרא^א מפרש למאי

חזו:
כולן צרביעים. אף היין והחלב והדבש:
ולא נאמר. שיעורין צצמסנה אלא למציניעהין לצד וחזר המלניע והוציאו חייב אכל שאר כל אדם והוציאו אינו חייב. וצכירא ליה לר"ש דמלניע עצמו צעי שיעורא זוטא וצצניי מזה שיעורא לא מיחייב כדאמרין צפרקין דלעיל (דף עה:) דלית ליה לר"ש צש שאין צשר להלניע ואיין מלניעים כמחוי ציתחייב עליו מלניעו:
גב' סנא. צתוספתא^א המוציא יין כדי מציגת כוס יפה פירוש לכוס דמתני':
כוס של צרכה. צרכת המוון שהצרכי חכמים ליפותו כדאמר^א צצרכות (דף נ"א.) עיטור ועיטוף דהנהו ושטיפה חי ומלא:
אמר רב נחמן גרסי'. ולא גרסי' דלמר:
שיעור כוס של צרכה צריך שיהא צו. יין חי רובע של רביעית הלוג:
כדי שימוגנו. צמים שלשה חלקים מים ואחד יין:
ויעמוד על רביעית. הלוג:
תנינא

כדי מציגת כוס יפה. ומתובינן ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית. ופרקינן מאי כדי מציגת כוס יפה דאמר שמואל תנאי שיעורא. ואמרו עוד (דף ק"ח ט"ז) אמר רב יצחק קיסטא דמוריסא יהדות בטבריא היא הוות כמין דמקדשא ובה משערין רביעית של פסח, ומיכן את למד כוס של ברכה רביעית. במסכת נזירות בפרק ג' מינים אסורין (דף ל"ח.) אמר ר' אלעזר עשר רביעיות נקוט בר כהנא בדייה, ה' סומקאאת וד' חירותא, ה' סומקאאת גוייר ועושה פסח' שה'וירו למקדש' ומתאי' סימן. גויר, רביעית יין אלי לזויר. עושה פסח, דאמר רב יהודה אמר שמואל ד' כוסות הללו צורך שיהא בהן כדי רביעית. שהורי, השותה רביעית יין אלי לזויר. במקדש, שהשותה רביעית יין ונכנס למקדש חייב. מתים, דתניא מניין לרביעית דם היוצאה משני מתים שהיה מטמאה באהל שנאמר (ויקרא כא) ועל כל נפשות מת לא יבא. וחמש חירותא, חל"ה גוייר מצוריע (שנפילי) (שנפילין) בשבית סימן. חלה, רביעית שמן לחלה. גויר, רביעית שמן לגויר. מצורע, רביעית (שמן לגויר מצורע.) (מינס למצורע.) ושנפסלו, דתני ושאר כל משקין טמאין פוסלין את הגויה לרביעית. שבת דתני ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית.

אף אנן נמי תנינא. דכוס של צרכה עטון רביעית דמסתמא יין שיעורו לכשימוגנו ויעמוד על רביעית כמו שאר משקין דקתני סיפא דהוו צרביעית וקתני כדי מציגת כוס יפה משמע דכוס של צרכה לכשימוגו צעינן שיהא רביעית כמו צהואלא אכל הא דצעינן יין רובע רביעית לא שמעינן ממתני' אלא ממילא ידעינן דהא מציגה הויא על חד תלת והא דלא נקט צמתני' כדי מציגת רביעית מילמא אגב אורחיה קמ"ל דכוס של צרכה צרביעית ועוד משום דמהאי טעמא דחוי לכוס של צרכה חשיב ומיחייב צפחות מרביעית לפי שיכול להוסיף עליו מים ואשאר משקין לא מיחייב צפחות מרביעית אע"פ שיכול להוסיף עליהן

עמהן. ר' יהודה אומר חוץ מקליפי ערשים שהן מתבשילין עמהן וליפכיך מצטרפות. והא דתנן חוץ מקליפיהן ר' יהודה אומר חוץ מקליפי ערשים, חוץ מחוץ. ותצנא מיעוט ממיטוט ולרבותי הוא כמה שפירשו למעלה. ושניא חלה וסובין (אין) [וצצטרפין לקמח להוציא מכולן חלה, שכן עני אוכל פתו מעיסה בלושה שיש בה סובין ומורסן וזו היא עיסתו, ואמר דרומא דאיתשי עריסותוכס, אבל להוצאת שבת אין סובין ומורסן מצטרפין. וכן פולין אם חדשים הם הוי מנהא לבשלין בקליפיהן, וקאמר ר' יהודה בברייתא שאף הן מצטרפות עם הפולין. אבל אם הם ישנים ונשתחררו נראין כצובכים בקערה, ורגילין בני אדם לקליפן קודם ביטול, והילכך אין קליפיהן מצטרפות עמהן.
הדרן עלך בלל גדול

פרק שמיני
המוציא יין
כדי מציגת כוס יפה.
ומתובינן
ד'
כוסות
הללו
צריך
שיהא
בהן
כדי
רביעית.
אמר
שמואל
כוסות
הללו
צריך
שיהא
בהן
כדי
רביעית.
והא
דקאמר
צריך
שיהא
בארבעתן
רביעיחא,
בכל
אחת
רובע
רביעית.
כדאמרין
הנא
אמר
רב
נחמן
אמר
רבה
בר
אבה
כוס
של
ברכה
צריך
שיהא
בו
רובע
רביעית
כדי
שימוגנו
ויעמוד
על
רביעית.
ואמר
רבא
אף
אנן
נמי

מסורת הש"ס

(א) חלה פ"ב מ"ז ע"ש פסחי' ממו:
עדיות פ"א מ"ב, (ב) [שיריונין כט:]:
(ג) [ג' העיזין ערך גס ד' גמזיה],
(ד) [גזיר לת:],
(ה) כפי' אימא אמר,
(ו) [לעיל עה:]:
(ז) [שיריונין כט:]:
(ח) [במדבר טו:],
(ט) [לקמן עח:],
(י) [שבת פ"ט ה"ו:],
(י) [דף עט:],
(ל) [ועיי' מוס' פסחים סה. ד"ה החולב:],
(מ) [וע"ע מוספות צרכות ג: ד"ה מודיס],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה המוציא וכו' ומיהו אי כגרגורית דהמלניע:

לעזי רש"י

דרזוי"ש [ירדיושידור"א]. שששוין, צעצ. לודי"א [לודי"א]. רטיה לעין.

מוסף רש"י

כנורגרת. תלמא יכסה (וברכות אה.) חמשת רבעים קמה ועוד חיובים בחלה. ממשה לזיין ציפורים שהן צנעה ועוד לזכרים, שזה הוא שיעור הטמור שיהיה עיסת מדבר, צנאמר גבי חלה (במדבר טו) דאשית עריסותוכס, כדי עריסותוכס, דהיינו עיקם מדבר כילד חלק שלם סאין שית' י"ח קבין ועשה מתן רבעי קב, היינו לזיין, ותמלא בהן צנעים וטנים לוב, וכול שיעור של צנעים הרי צנעה, והטנים הנשארם טנים צנעה מתן חמש ציליטן שלם צילא וחומש צילא, הרי צנעת רבעים ועוד, דהוא צילא וחומש צנעה וצירובליטן הסופי על המדות שמת תלבר סאה חומש מוג', שמתו שם מן האשויטס צמון חמשה האחרונים הרי שמת רבעים ארצשויטס נעשו חמשה והרובע צילא וחומש הנשארם נעשו רובע, שהרובע שש ציליט, ציליט גדולות, דהוא רובע קב גדול, הרי עומר המדבר צנעה רבעים ירושלמיים, וסאה צפורית ערופת על ירושלמיים שמת תלבר, צנעינן צעירוצין (פג.) הרי עומר שהיה שש צנעים ירושלמיים נכנס צתמס ציפורים (פסחים פח.) ועיי' לעיל (טו.)

הדרן עלך בלל גדול

רבינו חננאל

ופריק רבא לר' יוסי בר' חנינא ואמר הכי נמי ראיירי לדוגמא, כשם שהבדו והשק אף על פי שאין בוה כשיעור ולא בוה כשיעור, כיון שזילו מחתבדין יש בעניינם כשיעור השק שהוא הקל ואיפשר לחברין זה בזה ולישב עליהן וראויין ליה טמא מושב, כן החתב והעצה איפשר להוציא מזה כמעט ומוה כמעט להראותן דוגמא לקונה לומר מאילו אני מוכר, ולהדין חשובין בחיבורין, ויש צורך להוציאן כסדר הזה, משום כן מצטרפין לקל שבהן. אבל אוכלין שיעורין כולן כנורגרת לפיכך מצטרפין זה עם זה, אבל קליפיהן ועוקציהן וסובין ומורסנן אין מצטרפין עמהן. ר' יהודה אומר חוץ מקליפיהן ר' יהודה אומר חוץ מקליפי ערשים, חוץ מחוץ. ותצנא מיעוט ממיטוט ולרבותי הוא כמה שפירשו למעלה. ושניא חלה וסובין (אין) [וצצטרפין לקמח להוציא מכולן חלה, שכן עני אוכל פתו מעיסה בלושה שיש בה סובין ומורסן וזו היא עיסתו, ואמר דרומא דאיתשי עריסותוכס, אבל להוצאת שבת אין סובין ומורסן מצטרפין. וכן פולין אם חדשים הם הוי מנהא לבשלין בקליפיהן, וקאמר ר' יהודה בברייתא שאף הן מצטרפות עם הפולין. אבל אם הם ישנים ונשתחררו נראין כצובכים בקערה, ורגילין בני אדם לקליפן קודם ביטול, והילכך אין קליפיהן מצטרפות עמהן.
הדרן עלך בלל גדול

פרק שמיני
המוציא יין
כדי מציגת כוס יפה.
ומתובינן
ד'
כוסות
הללו
צריך
שיהא
בהן
כדי
רביעית.
אמר
שמואל
כוסות
הללו
צריך
שיהא
בהן
כדי
רביעית.
והא
דקאמר
צריך
שיהא
בארבעתן
רביעיחא,
בכל
אחת
רובע
רביעית.
כדאמרין
הנא
אמר
רב
נחמן
אמר
רבה
בר
אבה
כוס
של
ברכה
צריך
שיהא
בו
רובע
רביעית
כדי
שימוגנו
ויעמוד
על
רביעית.
ואמר
רבא
אף
אנן
נמי

(ב) נראה דחסר אחת חיצות וצ"ל שיהא בהן כדי רביעית היטו שיהא צצצנערטן וכו'.